

Юлія Новіцька
(м. Житомир)

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ КОВАЛЯ-МЕДЖВЕЦЬКОГО В КРАКОВІ ЗА ЧАСІВ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Після закінчення національно-визвольних змагань 1917-1920 років більшість колишніх діячів Центральної Ради, Директорії була змушена покинути рідну землю і виїхати на територію інших держав. Не став винятком і генерал-хорунжий УНР Микола Коваль-Меджвецький.

Микола Коваль-Меджвецький - геодезист і астроном. Народився 4 лютого 1868 року в Нижній Кропивні в Подільській губернії. Відомостей про родину відомо дуже мало. Відомо, що батька звали Атаназій. Микола став сиротою ще в дитячому віці [4, s.509]. Початкову освіту здобув в Могильові-Подільському. В 1889 році закінчив класичну гімназію в Житомирі. Після цього вступає до офіцерської піхотної школи у Москві, яку закінчує 1891 року і отримує розподіл у фортецю в Модліні, де служить підпоручиком Другої новогеоргіївської батареї. В 1894 році отримує звання поручика, а 1898 році - штабс-капітана [1]. Після того як прослужив там п'ять років, він здав екзамен на геодезійний факультет Академії Головного Штабу в Санкт-Петербурзі, де проходив підготовку з вищої геодезії і

геодезійної астрономії. В 1901 році закінчивши академію з відзнакою, став керівником астрономічно-геодезійної обсерваторії в Чарджоу в Туркменістані, отримав звання капітана. Це один з об'єктів, який був призначений Міжнародною геодезійною комісією по спостереженню змін напрямку обертання земної осі. В 1904 році вчений проводив триангуляційні заміри в Мақджурії, а в 1905-1911 роках був головою топографічного відділу Головного штабу. На цій посаді виконав одне з найбільших своїх досліджень: замір триангуляційної бази під Санкт-Петербургом найсучаснішими на той час шведськими дротами Ядеріна, для яких сконструював компаратор (для вимірювання напруги). В 1907 році став полковником. В 1911-1917 роках був в рангу генералом і комендантом військової школи топографів в Санкт-Петербурзі [4, s.509].

Весною 1917 року самовільно прибув до Києва маючи на меті українізувати місцеві військові частини. В кінці травня цього ж року став на чолі Київського військового топографічного управління. З половини березня 1918 року був головою Головного геодезійного управління української армії [1]. Одночасно в 1919 році увійшов до складу Ради військового міністерства УНР [3, с.58]. В 1920 році викладав у військовій юнацькій школі в Кам'янці-Подільському [3, с.381]. В тому самому році отримує звання генерала-поручика. В кінці 1920 року разом з українським військом інтернований до Польщі [1].

З жовтня 1921 року до січня 1924 року працював в Ягеллонському університеті у Кракові старшим асистентом астрономічної обсерваторії [2, s.177]. Потім переїхав до Варшави і почав працювати в Головній установі мір, де працював аж до смерті. Помер в Варшаві 10 вересня 1929 року і був похований на православному цвинтарі на Волі (район Варшави). Залишив дружину Катерину.

В Головній установі мір займав посаду члена наукової колегії і керівника відділів метрології, гравіметричності та часу. Вчений працював над удосконаленням методик досліджень цих трьох елементів для потреб геодезії. Під його керівництвом було сконструйовано головний компаратор (для метрових досліджень або коротких замірів) та кілька геодезійних компараторів, в тому числі і для дротів Ядеріна. Також брав участь в початкових геодезійних роботах: керував вимірюванням триангуляційних баз: Озарів-Бялути гродненської і шубінської. Крім цього спільно з професором Е. Вархаловським проводив триангуляцію і робив астрономічні спостереження при замірах Варшави. На замовлення Краківської астрономічної обсерваторії зробив гравіметричні заміри багатьох пунктів у Гдині, Картузах і Варшаві [4, s.509].

Польська Академія Творчості визнала видатні заслуги Миколи Коваль-Меджвецького в галузі геодезії і запросила його в

Національний комітет геодезійної-геофізичної унії. Також він був членом редакційних комітетів щомісячника "Przegląd Mierniczy" ("Огляд виміру) і кварталника "Wiadomości Służby Geograficznej" ("Відомості географічної служби"). Крім цього були опубліковані інші його праці, які вийшли друком в 1928-1929 роках у Варшаві: "Ekspedycja grawimetryczna w g. 1926" ("Гравіметрична експедиція в 1926 р"), "Czterowahadkowy przyrząd Stemecka do pomiarów przyspieszenia siły ciężkości" ("Чотирьохрозмахуючий прилад Стернецького для вимірювання прискорення сили тяжіння"), "Wyznaczenie siły ciężkości w Gdyni, Kartuzach i Warszawie" ("Визначення сили тяжіння в Гдині, Картузах і Варшаві"), "Komparator geodezyjny Głównego Urzędu Miar" ("Геодезійний компаратор Головного офісу мір") [4, s.510].

Отже, Микола Коваль-Меджвецький - видатний вчений українського походження який працював на благо науки спочатку в Російській імперії, потім в Україні і закінчив своє наукове життя в Другій Речі Посполитій.

~

Література:

1. Kowal-Miedźwiecki Mikołaj; - Режим доступу: http://pl.wikipedia.org/wiki/Mikołaj_Kowal-Miedźwiecki
2. Perkowska U. Corpus Academicorum Facultatis Philosophiae Universitatis Jagellonicae (1880-1945) /Perkowska U. / Z prac archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. -Kraków, 2007. - Т. 6. - s. 177.
3. Рукко А.О. "Разом з польським військом": Армія Української Народної Республіки 1920 р. (структура, організація, чисельність, уніформа) / Руккас А.О. - Ніжин: Видавець ПП Лисенко ММ, 2013.-480 с.
4. Sawicki K. Kowal-Miedźwiecki Mikołaj (1868-1929) //Polski Słownik Biograficzny: w48 t. / Red. E. Rostworowski. -Т. XIV: -Wrocław - Warszawa - Kraków Zakład Narodowy imienia Ossolińskich Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1968-1969. - S. 509-510.